

Съвременно висше образование

Христо Тужаров

Промените се превръщат в нормално състояние за съвременното висше образование. Динамично развиващата се бизнес среда и появата на качествено нови концепции и технологии изискват от ВУЗ промени, водещи до бързо и ефективно адаптиране към новите условия. Тези промени се реализират в динамична среда чрез нови парадигми, подходи и концепции, като осигуряват конкурентоспособност на ВУЗ.

Външни фактори, оказващи влияние върху висшето образование

- Световна икономика – бърза смяна на технологиите;
- Нови квалификационни потребности на глобалния пазар
- Активиране на човешката мобилност и миграционните процеси;
- Масовост на висшето образование и рискове от намаляване на качеството;
- Изостряне на конкуренцията на световния пазар на образователни услуги.

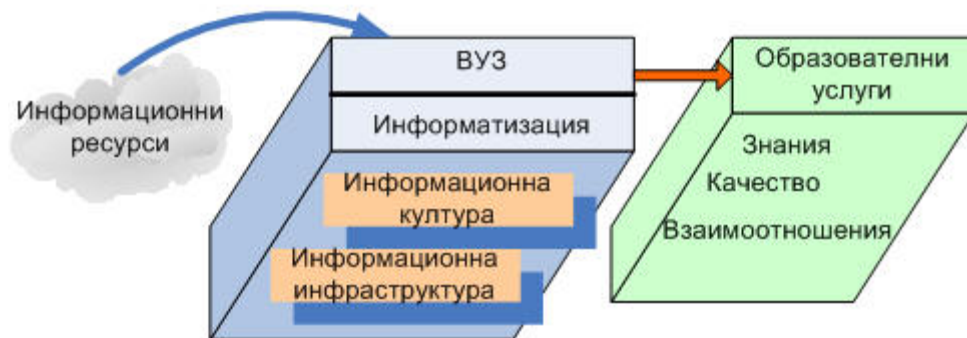
Тенденции във висшето образование

В основен проблем се превръща качеството на преподаване и съответствието на учебните програми на новите потребности на конкурентната пазарна икономика, основана на знание.

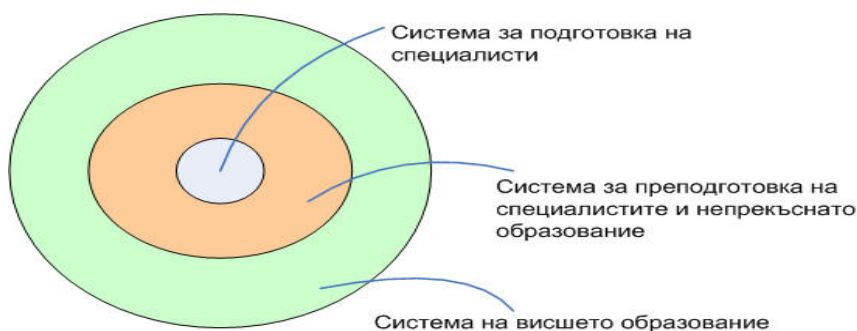
Нова визия на висшето образование

Информатизация на процеса на обучение с прилагане концепциите за:

- Управление взаимоотношенията с клиентите (обучаващи се);
- Тотално управление на качеството;
- Управление на знания.

Нови цели на висшето образование

Гражданите на обществото е необходимо:

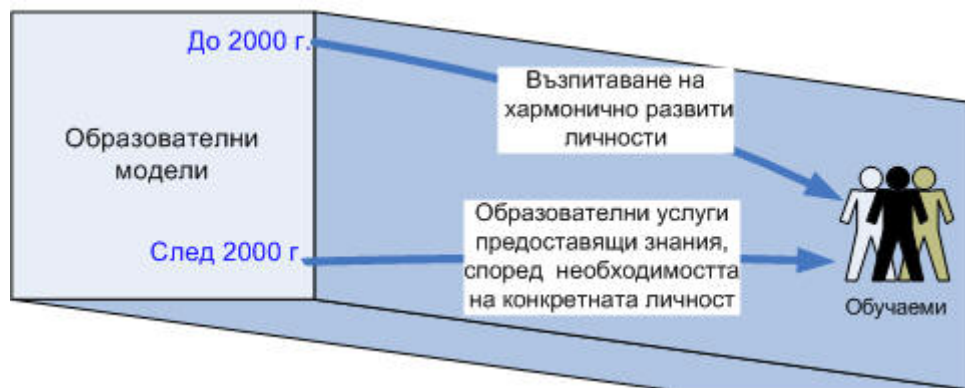
Да се обучават, за да се:

- Научат да живеят заедно в новия глобален и без граници свят;
- Подготвят за плодотворна трудова дейност;
- Научат съвместно да решават практически задачи;
- Самоусъвършенстват;
- Приспособят към радикалните и бързи промени.

Да развиват в себе си:

- Индивидуални и колективни навици;
- Способност за самостоятелно мислене;
- Способност за ориентиране в обкръжаващия ги свят;
- Способност за творческо мислене.

Нов модел за развитие на висшето образование:

1. Образованието, като средство за възпитаване на хармонично развити личности;
2. Образованието като част от сферата на услуги, предоставящо знания, според необходимостите на конкретната личност;

Новият модел се налага поради промените на базовите парадигми за възприемане на света, свързани с процеса на глобализация:

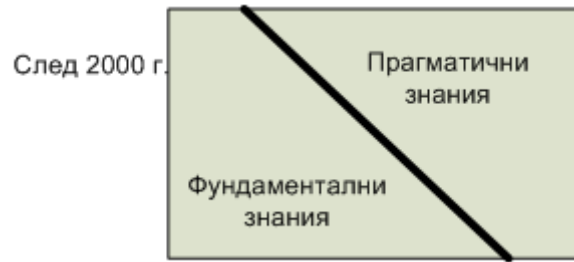
- Преобладаване на постоянните промени над състоянието на стабилност;
- Намаляване ролята на географските пространства;
- Нови форми на взаимодействие;
- Възникване на хоризонтални мрежови функции;
- Виртуализация на много от обществените сфери;

Ако преди образованието се базира на просветителска картина на света и се разглежда като абсолютна и безкрайна ценност, то днес базата е полезното знание (useful knowledge), т. е. знание, насочено към конкретен целеви резултат, носещо някаква икономическа изгода.

Нови характеристики на висшето образование

1. Днес университетът се разглежда не като храм на науката, а като market place в най-широкия смисъл на това понятие. На този фон фундаменталните знания се

изместват към периферията, за обслужване интересите на една много малка част от обществото.

2. Университетите се приравняват към всеки друг субект на пазарни отношения по принципа: това което не се продава, не се произвежда. Това принципно променя природата на ВУЗ. Той се превръща в предприемач ([бизнес единица](#)), с всички произтичащи от това последствия.

Пример – в САЩ държавната финансова поддръжка покрива не повече от 30% от разходите на ВУЗ.

3. ВУЗ под въздействието на външните фактори се превръща в бизнес корпорация, свързана с производство и разпространение на знания. Всички звена на университетската структура се самоопределят според признака за [конкурентноспособност](#) и доходност.

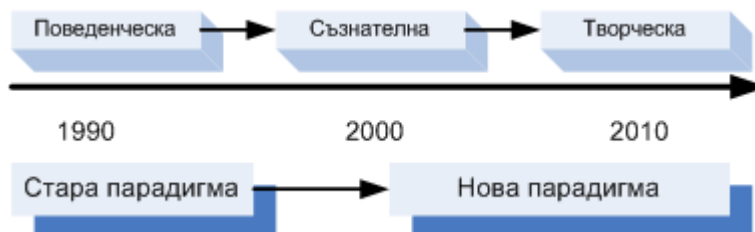
4. За успешното функциониране на ВУЗ се налага необходимостта от [тотално управление качеството на учебния процес](#) ("total quality management", TOM). Тази концепция има за цел да обхване всички без изключение клетки на университетската структура, с цел постигане от всяка една клетка максимална ефективност.

5. Факултетите, лабораториите, научните центрове и дори отделни преподаватели се оценяват в зависимост от това какъв е техният дял в бранда на университета на [пазара](#) на образователни услуги.

6. Масово се прилага проектният подход за предлагане на образователни услуги.

Не е изключено в перспектива отмиране на факултетите и катедрите като самостоятелни структурни единици и заменянето им с проекти, насочени към предлагане на образователни услуги според конкретна необходимост и на конкретно място. Те се откриват и закриват в съответствие с изискванията на пазара и се реализират от мобилни състави преподаватели, привлечени на договорна основа.

Нова парадигма на висшето образование

Поведенческа – не зависи от обучаваните;

Съзнателна – зависи от обучаващите се ;

Творческа – създавана от обучаващите се;

Характеристики	Стара парадигма	Нова парадигма
В центъра	Преподавател	Ученик
Субект	Обучаем	Обучаващ се
Симулира чувства	Едно	Много
Контрол	Избягване	Обективен, без скриване на незнание
Напредък	Едностраничен	Многостраничен
Работа	Изолирана	Групова
Информация	Доставяна	Разменяна, създавана
Знание	В готов вид	Добивано на база разнородна информация
Обучение	Пасивно	Активно
Изучаване	Фактология	Критично мислене и информирано вземане на решения
Отговор	Реагиращ	Планиран
Контекст	Изкуствен, изолиран	Реален, свързан с практиката
Продължителност	В рамките на учебен план	Непрекъснато, цял живот

Нова политика на висшето образование

Основни направления на висшето образование

- Създаване на интегрирана система за професионално усъвършенстване и личностно развитие, на база информационните технологии;
- Създаване на единна информационна образователна среда, формираща култура на самоусъвършенстване;
- Съчетаване на електронното с други форми на обучение;
- Контрол на различни нива – самоконтрол, взаимоконтрол, експертна оценка.

Основни принципи на висшето образование

- Продуктова ориентация на обучаемите;
- Индивидуализация на електронното обучение;
- Откритост на съдържанието на образованието и учебния процес;
- Интеграция на педагогически и информационните технологии;
- Оптимално съчетаване на очните и дистанционни форми за обучение;
- Действени критерии за оценка.

Нови образователни технологии

Съвременните образователни технологии са свързани с хуманизация на образованието, водеща до самоактуализация и самореализация на личността; Съвременните педагогически технологии отдават предпочитание на форми и методи на обучение, насочени към личностно-ориентирана педагогическа [система](#);

Съвременните образователни технологии се базират на използване активни методи на обучение с използване на компютърни средства;